

Юний друже!

Цей посібник допоможе тобі відкрити в музиці животворне джерело людських почуттів і переживань, сприятиме розвитку художньо-творчих здібностей, навчить розуміти та аналізувати музичні твори.

Державний Гімн України

Ще не вмерла України і слава, і воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.
Згинуть наші вороженьки, як роса на сонці,
Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.

Приспів:

Душу й тіло ми положим за нашу свободу.
І покажем, що ми, браття, козацького роду.

Навчальні теми

- Основні властивості музики: пісенність, танцювальність, маршовість (I семестр).
- Музична інтонація (I семестр).
- Розвиток музики (II семестр).
- Музична форма (II семестр).

Розділ I

ОСНОВНІ ВЛАСТИВОСТІ МУЗИКИ: ПІСЕННІСТЬ, ТАНЦЮВАЛЬНІСТЬ, МАРШОВІСТЬ

Урок 1

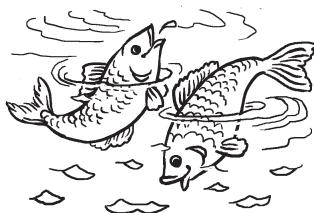

НОВА ЗУСТРІЧ У КРАЇНІ МУЗИКИ

Слухання музики.

Російський композитор Родіон Щедрін. «Ніч», «Золоті рибки», «Цар Горох» фрагменти з балету «Горбоконик».

1. Яким властивостям музики відповідають ці твори? Знайдіть відповідність.
«Ніч» маршовість
«Золоті рибки» пісенність
«Цар Горох» танцювальність
2. Який характер музики, що змальовує царя Гороха?
 пригнічений рішучий веселий
3. Які почуття викликає музика, що характеризує ніч?
 смуток радість спокій
4. Якими музика зображає золотих рибок?
 повільними грайливими

Пригадайте, як записують тривалість звуків, і виконайте ритмічну вправу.

Розучування пісні.

Засмутилось кошеня

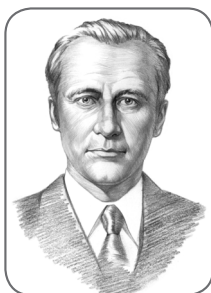
Музика І. Кириліної, слова П. Воронька

1. Засмутилось кошеня —
треба в школу йти щодня.
І прикинулося вмиць,
що у нього хвіст болить.
Ой, ой, ой! Ой, ой, ой! Ой, ой, ой!
Що у нього хвіст болить.
2. Довго думав баранець.
І промовив, як мудрець:
— Це хвороба не проста,
треба різати хвоста.
Ой, ой, ой! Ой, ой, ой! Ой, ой, ой!
Треба різати хвоста.
3. Кошеня кричить: — Ніколи!
Краще я піду до школи.
Ай, ай, ай! Ай, ай, ай! Ай, ай, ай!
Краще я піду до школи.

Про що розповідає пісня? Який її характер?

танцювальний маршовий пісенний

Російський композитор, піаніст. Образний зміст його музики багатогранний. Йому близькі героїка, драматизм, лірика і тонке відчуття гумору.

Родіон Щедрін (нар. 1932)

Пісенність, танцювальність, маршовість — найважливіші властивості музики, що створені піснею, маршем, танцем.

ТАЄМНИЦІ ПІСЕННОЇ МУЗИКИ

Слухання музики.

Український композитор Микола Дремлюга. «Лірична пісня».

1. Чому композитор назвав свій музичний твір піснею?
2. Що є головним виразником у цьому творі?

мелодія   ритм   темп   тембр

Мелодія — це головний засіб виразності музики, який допомагає створити музичний образ. Саме мелодія вбирає в себе всі засоби виразності: лад, ритм, темп, висоту, тривалість звуків та гучність.

3. Які риси притаманні цій музиці?

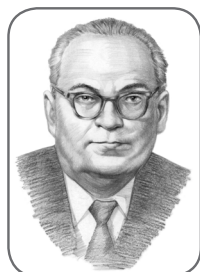
танцювальні   маршові   пісенні

4. На якому музичному інструменті виконується музичний твір?

5. Чи з однаковою силою гучності звучить мелодія пісні?

так   ні

Український композитор. Писав симфонічну музику, концерти для різних інструментів, вокальні цикли, хорові твори, пісні для дітей.

Микола Дремлюга (1917–1998)

Розучіть поспівку.

Весело

Ми тре - тьо - клас - ни - ки, ми тре - тьо - клас - ни - ки.

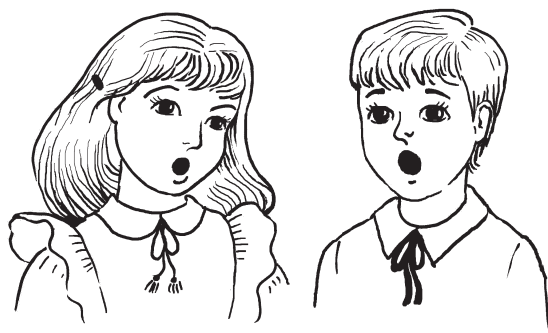

Бо вже до - рос - лі ми, не ма - лю -

ки. Ми тре - тьо - клас - ни - ки, не ма - лю - ки.

Довгі та короткі звуки у поспівці складають ліричні фрази та речення, а між ними є короткі зупинки Σ — це **паузи**.

Виконання пісні «Засмутилось кошеня».

Щоби пісня звучала виразно й співуче, її потрібно виконувати легким, округлим звуком. Дихання беріть активно й швидко перед початком кожної фрази.

Запам'ятайте! Ваш спів має бути виразним і красивим, нести радість і задоволення вам і вашим слухачам, а тому співайте так, щоб ви чули своїх товаришів, не виділяйтесь із загального хору.

ТАЄМНИЦІ ПІСЕННОЇ МУЗИКИ (продовження)

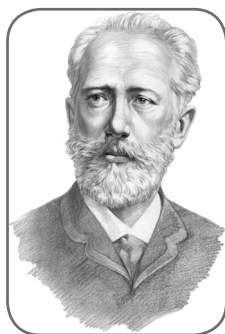
Слухання музики.

Російський композитор
Петро Чайковський. «**Барка-**
рола»*.

1. Які ваші враження від прослуханої музики?
2. Що є головним виразником у цьому творі?
  - ритм   мелодія
3. Виберіть слова, які характеризують мелодію твору.
  - сумна   весела   спокійна
  - енергійна   похмура   бадьора
4. Які риси властиві цьому твору?
  - маршовість   танцювальність   пісенність

Пісенність — це музика, пронизана співучістю, пісенною мелодійністю, але не обов'язково призначена для співу.

Російський композитор. Основоположник російського балету. Писав опери («Євгеній Онегін» та інші), балети «Лебедине озеро», «Спляча красуня», «Лускунчик», симфонії, концерти та інші твори.

Петро Чайковський (1840–1893)

* Баркарола — пісня човняра. (Барк — човен).

Розучування пісні.

Шпачок прощається

Музика Т. Попатенко, слова М. Івенсен

1. Осінь. Дощик сіється.
Клен весь пожовтів,
а шпачок на гілочці
пісеньку завів.

Приспів:

Гілка ледь гойдається,
дощик не кінчається,
з нами шпак старесенький
до весни прощається.

2. В путь-доріжку дальнюю
треба відлітати.
Пісеньку прощальную
як не заспівати?

Приспів.

3. Де ясні веселі дні,
сонце золоте?
Сумно над шпаківнею
пісню шпак веде.

Приспів.

1. Покажіть рукою рух мелодії пісні.
2. Які почуття викликає пісня?
 радість   смуток
3. Риси якого жанру має цей ритмічний рисунок?

| і п і і | і і і і | і п і і | і п і і |

- танцювального   пісенного
 маршового

ЗМІСТ

Розділ I. Основні властивості музики: пісенність, танцювальність, маршовість

<i>Урок 1.</i> Нова зустріч у Країні музики	4
<i>Урок 2.</i> Таємниці пісенної музики	6
<i>Урок 3.</i> Таємниці пісенної музики (<i>продовження</i>)	8
<i>Урок 4.</i> Таємниці танцювальної музики	10
<i>Урок 5.</i> Таємниці танцювальної музики (<i>продовження</i>)	12
<i>Урок 6.</i> Таємниці маршової музики	14
<i>Урок 7.</i> Маршово-танцювальні риси в музиці	16
<i>Урок 8.</i> Зустріч музичних жанрів. Урок узагальнення знань	18

Розділ II. Музична інтонація

<i>Урок 9.</i> Знайомство з феею Інтонацією	19
<i>Урок 10.</i> Жартівливі та сумні інтонації	21
<i>Урок 11.</i> Ритмічні інтонації	23
<i>Урок 12.</i> Зображальні інтонації	25
<i>Урок 13.</i> Виразально-зображальні музичні інтонації	27
<i>Урок 14.</i> Інтонація та імпровізація	29
<i>Урок 15.</i> Інтонація та імпровізація в піснях-іграх	31
<i>Урок 16.</i> Музична інтонація. Урок узагальнення знань	33

Розділ III. Розвиток музики

<i>Урок 17.</i> Інтонаційно-мелодичний розвиток музики	34
<i>Урок 18.</i> Ладовий розвиток музики	36
<i>Урок 19.</i> Динамічний і темповий розвиток музики	38
<i>Урок 20.</i> Варіаційний розвиток музики	40
<i>Урок 21.</i> Жанровий розвиток музики	42
<i>Урок 22.</i> Симфонічний розвиток музики	44
<i>Урок 23.</i> Народна пісня у творчості композиторів	46
<i>Урок 24.</i> Багатогранність розвитку музики	48
<i>Урок 25.</i> Багатогранність розвитку музики (<i>продовження</i>)	50
<i>Урок 26.</i> Звучить авторська пісня. Урок узагальнення знань	52

Розділ IV. Будова (форми) музики

<i>Урок 27.</i> Одночастинна форма музики	53
<i>Урок 28.</i> Двочастинна форма музики	55
<i>Урок 29.</i> Тричастинна форма музики	57
<i>Урок 30.</i> Тричастинна форма (<i>продовження</i>)	59
<i>Урок 31.</i> Форма рондо в музиці	61
<i>Урок 32.</i> Варіаційна форма рондо	63
<i>Урок 33.</i> Кульмінація в музичному творі	65
<i>Урок 34.</i> Будова, форма музики. Урок узагальнення знань	67

Додаток	68
----------------------	----